

H. G. Clausens prædiken ved jubelfesten for kristendommens tusindårige jubilæum

Taler

Hans Georg Clausen
Stiftsprovst

Sted

København

Omstændigheder**Prædikentekst:**

Paulus' Brev til Efeserne kapitel 5, vers 8-9

Ofte have vi med hinanden, mine andægtige Tilhørere! Helligholdt vor Pintsefest, og paa den i høitidelig Forsamling lovpriset den Evige for Kristendommens Stiftelse og Bevarelse, frydet os ved dens Velgierninger, opsendt fra rørt Hjerte Ønsker og Bønner til Gud om Jesu Riges altid videre Udbredelse paa Jorden. Men denne Gang er Festen os dobbelt hellig og mere end ellers betydningsfuld. Naar vi idag fryde os som Borgere i Jesu Kristi Rige, mindes vi hin fjerne Tid, da til dette Sandhedens og Dydens Rige den første Grund lagdes i vort Norden, hvori det siden med hvert Aarhundrede har tiltaget i udvortes som i indvortes Kraft og Styrke. Mellem hin Tid og denne ligger nu et heelt Aartusinde.

Vi see saaledes tilbage paa en Række af ti henrundne Aarhundreder fra det Aar af, da hun danske Konge med sit Følge forlod sine hedenske Guder og ved Daaben offentligen bekendte sig til Kristi Lære. Det første Skridt var nu gjort til Kristendommens Indførelse i vort Fædreland; og Historien nævner os Harald som den første kristne Konge i et dansk Land. - Vel var den Kristendoms Kundskab, som i den første Tid fandt Sted, saare indskrænket og ufuldkommen. Men som Overgang fra Hedenskabets Mørke til Evangelii Lys var Kristendommens Indførelse en stor og vigtig Begivenhed; en Begivenhed, hvis velsignede Felger strakke sig gennem hele Eftertiden og naae lige hen til os. Hvad Stort og Herligt Jorden har at opvise, var jo i sin første Begyndelse ringe og ubetydeligt. Det er det Viisdomsfulde i Forsynets Gang, at det benytter sig af Omstændigheder, som vi Mennesker ofte kun lidet agte, til at opnaae de største Hensigter. En Haralds priselige Exempel blev under det guddommelige Forsyns Medvirkning ikke uden Følger; hvad han havde

begyndt, blev under hans Efterfølgere paa den danske Throne med Held fortsat. Lysstraalerne fra Syd naaede altid længere ind i det mørke Nord. Fra de med Kristendommen allerede velsignede Lande sendtes Mænd herind, besjelede af Aand og Mod, følgende et høiere, indre Kald, til at forkynde Evangeliet, om hvis Guddommelighed de selv vare overbeviste, for vore til det blinde Afguderie hengivne Fædre. Og deres Prædiken var ikke forgjeves.

Hvad Ansgarius her ved Ordet udrettede, var Stort; den Ædles Navn uddør aldrig i det Nord, hvis Apostel han var. Hedenskabets Tid var omme; det sank, maatte synke under sin egen Vægt; og Kristendommen hævede sig med blid, men umodstaaelig Vælde paa dets Ruiner. De stumme Afgudsbilleder tabte deres Dyrkere, der nu lærte at henvende sig med Troe og Tillid til Himlens og Jordens almægtige Herre.

Og derfor, mine Medkristne! - Takket og priset være Gud, at vi kunne tiltale hinanden med dette skjønne, herlige Navn! - derfor, Medkristne! Er vor Pintsefest os denne Gang vel med Ret en Jubelfest. Vel maae det være os som den kristelige Religions Venner og Bekjendere høist mærkeligt, at denne vor guddommelige Religion fylder i Danmark med dette indeværende Aar sit første Aartusinde. Idet vi lykønske den med den ærværdige Alder, den allerede har opnaaet, prise vi Ham, hvis Naade har ladet den opnaae den, og lykønske tillige os selv, at det er falden i vor Lod, at kunne festligholde den. Vor tusindaarige Kristendom maae vel være os kjær og dyrebar. Og ikke kunne vi uden den meest levende Taknemmlighed mod Gud mindes dens første Opkomst iblant os; mindes, at hvor der i Aaret 1826 er Lys, der var i Aaret 826 Mørke. Vi føle tilfulde, hvad det betyder, at kunne anvende paa os Apostlenes Ord i vor Text: "I vare fordem Mørke, men nu ere I et Lys i Herren." Saa talte Paulus til de fra Hedenskabet omvendte Kristne i Ephesus; saa kunde han og nu tale til de fra Hedenskabet omvendte Kristne i Danmark.

Ja, Held os Kristne, at "vi ere udfriede af Mørkets Magt, og overførte i Guds elskelige Søns Rige"! Vi takke og prise Gud, naar vi skue tilbage paa Fortiden; vi satte Mod og Haab, naar vi see hen mod Fremtiden. Hvad Lysets Fader har gjort mod vore Forfædre og os i de forbigange Aarhundreder, er os Borgen for hvad han vil gjøre mod os og vore Efterkommere i de følgende Aarhundreder. Vor tusindaarige Kristendom – Dette, mine Andægtige! Være den Tanke, med hvilken vi paa denne til kristelig Glæde indviede Fest beskæftige os -

Vor tusindaarige Kristendom Opfordrer os til Tak og til Haab.

Ja, Tanken om Kristendommens tusindaarige Alder iblandt os maae vel være os en kraftig Opfordring til Taknemmelighed mod Gud. Vor Jubelfest er os her en Takkefest. Vi takke Gud paa denne Dag for Alt hvad der i Kristendommens første Aartusinde, som vi nu see tilbage paa, er virket hos os til kristelig Oplysnings og kristelig Dyds Befordring, til Sædernes Formidelse, til vor borgerlige Tilstands og vor hele menneskelige Tilværelses Forbedring. Kristendommens Velsignelser ere i hver Henseende saa mange og store, dens Virkninger saa velgiørende, dens Indflydelse paa Menneskehedens Tilstand saa vidt udstrakt, at vi ikke finde Ord i det menneskelige Sprog til at udtrykke vor Tak til Gud, at vi ere komne i Besiddelse af den. Er i sine Følger vigtigere Begivenhed forekommer ikke i hele vort Folks Historie end Kristendommens Indførelse.

Thi med den er afskaffet, hvad der hindrer Menneskelyksalighed, og indført, hvad der fremmer den. Naar vi nu drage igiennem vort kjære Fædrelands yndige, af Naturen saa rundeligen velsignede Egne, hvor i kort Afstand fra hinanden sees opførte kristne Kirker, helligede til den Eviges og Uskabtes Tilbedelse i Aand og Sandhed, og vi da tænke os de samme Egne i Hedenoldet, hvor Mennesker nedknælede for Billeder, deres egen Haand havde dannet, hvor Blodet flød i Strømme af Mennesker, der maatte bringes de vrede, fortørnede Guder til Forsoningsoffre, hvor maae vi da ikke takke Gud, der omsider forbarme sig over vore ulykkelige Forfædre, førte dem ud af Overtroens lange, skumle Nat, og lod paa hine Vankundighedens Barbariets og Trældommens Tider følge Oplysningens og Menneskelighedens og Frihedens! Hvor maae vi ikke skjønne paa den os tilfaldne lykkeligere Lod! -

Men Oplysningens Gang – det lærer hele Menneskekjønnets Historie – kan og skal efter Sagens Natur kun være langsom. Mørket i Forstanden kan kun efterhaanden forsvinde. De bedre, fornuftigere Religionsbegreber skal Mennesket efterhaanden dannes til at modtage. Vore Forfædre havde ombyttet den fornuftsløse Afgudsdyrkelse med den ene sande Guds Tilbedelse. Men derfor vare de endnu ikke komne i Besiddelse af en fornuftig Kristendom. Mange vare endnu de Fordomme, de efter deres Omvendelse bleve hængende ved, uden fra ham at de kunne eller ville løsgjøre sig.

Den gamle Overtroe var vel ved Sandhedens Forkyndelse bleven rystet i sin

Grundvold; men sin Magt over dem havde den dog endnu ikke tabt. Mange Menneskeslægter maatte opkomme og forgaae, førend et nyt Skridt kunde skee til Oplysningens Fremme. Evagelii Forkyndere fandt endnu jevnlig Hindringer lagte i Veien for deres fromme, menneskekjærlig Bestræbelser. Sandheden havde jevnlig at kæmpe med indgroede Vildfarelser. Det fattedes heller aldrig paa Mennesker, som af Aandssløvhed eller af Egennytte "elskede Mørket mere end Lyset", og derfor hemmeligen og aabenbare arbeidede alt Det imod, som kunde bidrage til at opklare og frigjøre Menneskets Aand. Forfølgelser opvakte fra Tid til anden mod Sandhedens frimodige Vidner af Mørkets Venner og Forsvarere. Det syntes endog stundom, som om den endnu ikke ret rodfæstede Kristendom stod Fare for at udøddes, og det tændte Lys at slukkes.

Men du, Lysets evige Kilde og Udspring! Du, som ved Jesus, din Udsendte, vilde føre Menneskene fra Mørket til Lyset, fra Vildfarelse til Sandhed, fra Syndens Trældom til Dydens Frihed! Du som vilde, at det himmelske Lys ogsaa skulde opgaae før Nordens Beboere, der saa længe havde siddet i Nat og Mørke! Du tilintetgjorde alle de Anslag, som Menneskers Daarlighed og List havde udtænkt for at hindre Lysets Udbredelse. Du holdt din mægtige Haand over Sandheden og beskyttede den mod alle dens Fjender. Du virkede selv med dit Ords Forkyndere, lagde Liv og Kraft i det Ord, de forkyndte, saa det fandt Indgang i Menneskenes Sjele, og dets Modstandere følte sig beskæmmede og overbeviste. Du afsvægede ved dit hulde Forsyn enhver Fare, der truede den Kristendom, som endnu her var i sin første Opkomst.

Du bøiede Kongernes og de jordiske Magthaveres Hjerter til med Iver at antage sig dens Sag, og med Omhu at frede om den spæde Plante. Du viste, at Kristendommens Indførelse ogsaa i disse Lande var dit Verk, skede efter din Plan; at dens Forfremmere vare Redskaber i din Haand, og at det ikke staaer i Menneskers Magt, at forhindre, hvad du vil have fremmet, at omstyrte, hvad du har oprettet. O! Tak være dig, vor Gud! Tak og Priis, at du bevarede vore Fædre, hvad du af din faderlige Naade i Jesu Kristi, din Søns Lære havde skjenket dem!

Tak være dig endnu og stedse i hine henfarne Slægters Navn, der levede og døde i Troen paa dig og Den, du udsendte, og i denne Troe fandt Trøst i Livet, Haab og Frimodighed i Døden! Hvad du har gjort mod dem, har du ogsaa gjort mod os, deres Efterkommere. Det Lys, der nu omstraaler os, er os saa meget kjærere, fordi det eengang har opklaret deres Bane. Kristendommen Gode, der udgjør

vor dyrebareste Ejendom i Livet, have vi modtaget i Arv fra dem. Men hvad de engang nøde og hvad vi nu nyde, er Alt Gave, uforskyldt Gave fra din Faderhaand, hvorfor vi Intet have at bringe dig uden vore Hjerters oprigtige, glade Tak. Lad dette dine Børns Offer være dig, vor Fader! Velbehageligt! -

For os Kristne, der fuldeligen erkjende, hvad vi have og eie i den os af Jesus meddeelte guddommelige Lære, kan visseligen Intet være mere underholdende, end saaledes ved Enden af et heelt Aartusinde at overveie, hvad i dette lange Tidsrum ved den er virket til Menneskeheld, hvad Indflydelse den har havt paa de mange Slægters, de mange Millioners Aand og Hjerte og Vandel, som eengang med den have været benaadede. Desværre har det været med vore Fædre, som det endnu er med os; de have, som vi, ikke altid skjønnet paa Kristendommens Velgierninger, ikke altid benyttet dem, som de burde; de have, som vi, ikke altid ladet Religionens af dem erkjendte Sandheder virke, hvad de havde kunnet virke, til deres Sinds Forædling; de have, skjøndt "ikke længere Mørke, men et Lys i Herren, dog ikke altid vandret som Lysets Børn." Den Kristendom, de bekjendte sig til, have de kun altfor ofte vanæret ved ukristelig Tænkemaade og Daad. Denne ydmygende Bekjendelse maae vi desværre aflægge om dem som os selv.

Med umidkjendelige ere dog ved alt Dette Kristendommens velgjørende, herlige Virkninger det hele lange Tidsrum igjennem, som nu er tilbagelagt. Held Kristendommen og Held os, dens Bekjendere, at vi dog med Sandhed kunne sige, at, jo ældre den blandt os er bleven, des mere Godt har den virket; jo mere den med Tiden er bleven rensed fra Fordomme og Vildfarelser, des flere og skjønnere Frugter har den baaret! Af de ti Aarhundreder, vi nu see tilbage paa, kunne vi dog og nævne de tre sidste, der ere henrundne for os som protestantiske, af Pavedømmets Mørke udfriede Kristne, som dem, i hvilke Kristendommen har yttret de største, kjendeligste Virkninger.

At vi nu, mine Andægtige! I det Hele staae paa et høiere Trin af Dannelselse og Oplysning end vore Fædre for flere Aarhundreder siden; at vi nu ere komne til en tydeligere, klarere Erkjendelse af vort Forhold som Mennesker til det evige, alkjærlige Væsen, der gav os Liv og Tilværelse; at vi nu have en fornuftig Gudsdyrkelse, der kan tilfredsstille vor Aands og vort Hjertes Trang; at vi nu have Tænke- og Samvittighedsfrihed og en uhindret Brug i alle vore religiøse Anliggender af den Fornuft, Gud har begavet os med; at vi nu som selvtænkende Mennesker kunne læse i vore hellige Skrivelser, og anvende det

Læste paa vor Sjels Tilstand og vor særegne Stilling i Livet; at Religionskundskab efterhaanden er bleven hos os et almeent Gode, som ingen Stand og ingen Haandtering er udelukt fra; at der nu altid mere sørges for Børneopdragelsens Forbedring og Ungdommens hensigtsmæssige Underviisning; at nu i det borgerlige som i det huuslige Liv de stille, blide Dyder altid mere øves og dyrkes, Menneskekjærlighed, Sagtmodighed, Fredsommelighed, Venlighed, Overbærelse; at der nu i offentlige Samqvem hersker mere Sædelighed, Orden, Ærbarhed, Maadehold; at Kunster og Videnskaber nu nyde Hæder og Agtelse, og altid flere Dyrkere; at Retfærdighed og Billighed og Humanitet ligge til Grund for vor hele borgerlige Lovgivning; at Nutidens Fyrster og Magthavere erkjende, at Magten kun er dem overdraget for at anvendes til Folkenes Vel, og at “de ogsaa have over sig en Herre i Himlen, hos hvem der er ingen Person Anseelse”; at Menneskeheden saaledes i det Enkelte som i det Hele er gaaet fremad til det Bedre; er Dette ikke Kristendommen og dens Indflydelse at tilskrive? Er Dette ikke Frugten og Virkningen af dens Indførelse og Udbredelse? Er Dette ikke alt opnaaet ved den i dens tusindaarige Varighed? Jo, hvad Godt nyde vi vel som Mennesker og Borgere, vi ikke have Kristendommen at takke for? Men den have vi igjen Gud at takke for. Ham være Ære og Tak for den og for Alt nu og i al Evighed! -

Vi ville nu, mine kristelige Tilhørere! Vende vor Tanke og vort Blik fra det Aartusinde, vi træde ud af, til det Aartusinde, vi træde ind i. Det er en stor Sum af Aar og Maaneder og Dage og Timer, vi indbefatte i det ene Ord Aartusinde. “Tusinde Aar”, hedder det, “ere for Herre for den Evige, som een Dag”; men for os Mennesker, der kun have en kort Stund at leve paa denne Jord, udgøre de et Tidsrum, der forekommer os uoverskueligt.

Mange Slægter skulle opstaae og forsvinde, inden Kristendommen i Norde fylder sit andet Aartusinde. Men have vi nu saa Meget at takke Gud for ved Enden af det første, hvad ville da vore Efterkommere ved Enden af et dobbelt saa langt Tidsrum ikke faae at takke ham for! Ja, men Tak see vi tilbage, og med Haab see vi fremad; og vort Haab sætte vi til Ham, der ved Jesus har grundfæstet paa Jorden et Rige, som aldrig skal forgaae. Som vor Jubelfest da er os en Takkefest, saa er den os og en Haabets Fest. I vor tusindaarige Kristendom ligger ikke mindre Opfordring til Haab end til Tak; og hvad vi haabe, er, at Kristendommen i det næste Aartusinde endnu kraftigere og heldigere vil virke til Menneskehedens Vel. Dette byder, Dette opfordrer os Alt til at haabe. Hvad

der er skeet, bebuder os, hvad der vil skee.

Mange og store vare de Hindringer, der i de fremfarne Tider satte sig imod Kristendommens Virkninger, hemmede og indskrænkede dem. Disse Hindringer ville og maae efter Sagens Natur i de følgende Tider tabe sig. Hvad Kristendommen endnu har at overvinde, kan ikke være Mere eller Større, end hvad den alt har overvundet; og i sin mandige Alders Styrke formaaer den dog Mere, end den formaaede i sin unge Alders Svaghed. Vankundighedens Tid kan ikke vende tilbage; dertil er Oplysningen kommen for vidt. Overtroens Aag tage vi ikke igjen paa os, efterat vi have nydt Evangelii Frihed. De renere, rigtigere Religionsbegreber, vi have arbeidet os frem til, lade vi os ikke igjen berøve.

Fornuften, vi med Held have begyndt at bruge, lade vi os ikke daarligen overtale til igjen at give Slip paa. Den Sandhed, vi ved den have fundet, kan ikke tabes; meget mere leder den ene fundne Sandhed til en anden. Bibelen have vi; den er nu i Alles Hænder, læses i alle Verdens Egne, læses fast i alle Verdens Sprog; den staaer ikke mere til at skaffe ud af Verden; og hvor Mennesker læses den med Forstand, der er Kristendommens Sag betrygget. Vi have begyndt i den at afsondre hvad der blot angaaer hine Tider og hine Tidens Mennesker, fra Det, som er gjeldende lil alle Tider og for alle Mennesker. Dermed vil man vedblive, og saaledes komme til fuld Overbeviisning om hvad det er, der udgjør det Væsentlige, Evige, Uforanderlige, Guddommelige i Kristendommen, og som man har at holde sig til som til det ene sande Fornødne. De Fordomme, som endnu ere tilbage, ville forsvinde, som Taagen viger, naar Middagssolen fremtræder i sin Klarhed.

Ja, Andægtige! Som den sande, fornuftige Kristendoms Bekjendere kunne vi haabe Alt af Fremtiden. Med glad Tillid kunne vi vende vort Blik til de kommende Aarhundreder, og see den Tid imøde, der ikke vil, ikke kan udeblive, da Jesu Lære vil erkjendes i sin simple, elskværdige Skjønhed, da Jesu Aand end mere vil besjele hans Bekjendere, da Meningsforskjellighed ikke længere vil føde af sig Had og Bitterhed og Forfølgelse; da man vil ophøre at stride om Læresætninger, der kun beroe paa Mennesketant og Mistydning af Skrivtents Ord; da en fornuftig kristelig Troe vil blive herskende i Kristi Samfund; da denne sande Troes Frugter ville vise sig i "Kjærlighed, Glæde, Fred, Langmodighed, Fromhed, Godhed;" da oplyste Kristne ville "vandre som Lysets Børn," og kun være betænkte paa at anvende Lysets Religion til deres Aands og Hjerters Forædling; da den Sandhed, der er fra Gud, vil hyldes af Jordens Børn

og føre dem til Gud.

O! Den Fryd det er, at overlade sig til et Haab, saa grundet, saa herligt, saa omfattende! At hverken vi eller vore næste Efterkommere skulle opleve hin forønskte Tid, derover ville vi ikke klage. Det være os nok at vide, at den eengang vil komme. Vi ville nøies med den Tid, vi have oplevet, og med de Goder, som deri ere blevne os til Deel. Saa mange Tusinde af vore Forfædre vilde have priist sig lykkelige ved at see, hvad vi see, ved at nyde, hvad vi nyde. Det er allerede Stort, at høre til en Religion, der maae fremkalde en bedre, en lykkeligere Tid.

Den vil du, o Gud! Lade komme. Udføre vil du dit paa Jorden begyndte store Verk. Dit Riges Grændser, Sandhedens og Dydens og Fredens og Lyksalighedens Riges, vil du stedse mere udvide. Med hvert Aarhundrede vil under dit hulde Forsyns Styrelse Deres Tal blive større, der, oplyste og forældede ved Jesu, din elskelige Søns, Lære, "tilbede dig i Aand og i Sandhed."

Til enhver Tid vil du opvække Mænd, der, besjelede af Jesu og hans Apostlers Aand, med Mod og Kraft og Iver hellige sig til din og til Sandhedens Tjeneste, og bringe Lysets Religion til de Jordens Folk, som endnu vandre i Mørket, at ogsaa "de kunne blive salige og komme til Sandhedens Erkjendelse." Som du byder Mørket vige for Lyset, saa vil du og byde Lasterne vige for Dyden. Som du sørgede for vore Fædre, vil du og sørge for vore Efterkommere, at Kristendommen, jo ældre den bliver paa Jorden, des mere maae forædle Jordens Mennesker, og altid videre blandt dem udbrede sin saliggjørende Virkninger. Det haabe vi til dig, vor Gud! Og styrke, beroelige, glæde os ved dette Haab. Du vil for din Kjærligheds Skyld opfylde det. -

Jeg har nu talt til mine kristelige Tilhørere, hvad mit Hjerte bød mig tale paa denne vor tusindaarige Kristendoms Jubelfest. Den opfordrede os til Tak og til Haab; og dens Opfordring have vi fulgt. Vi have ydet Gud vor Tak; vi have yttret for ham vort Haab. Festens Dag er snart til Ende; men Festens Virkning skal ikke med Dagen udslettes af vort Hjerte. Det hellige Forsæt, vi her satte for Guds Nafyn, og tage med os hjem fra hans Tempel, ville vi udføre: at vandre som Lysets Børn, og forsage alle Mørkhedens Gjerninger; vandre værdigen vort høie, store kristne Kald, og "tjene Gud i Hellighed og Retfærdighed alle vort Livs Dage;" leve saaledes i hans Naaderige her paa Jorden, at vi ved vor Bortgang herfra kunne findes skikkede til at optages i hans Herligheds Rige hisset.

Amen!

Kilde

Det Kongelige Bibliotek

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Jubilæumstale, Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/h-g-clausens-praediken-ved-jubelfesten-for-kristendommens-tusindarige-jubilaem>